

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 212/2016-12

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 2. marca 2016 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa (sudca spravodajca), zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Ladislava Orosza predbežne prerokoval sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátom JUDr. Mgr. Štefanom Buchom, Advokátska kancelária, Námestie M. R. Štefánika 1, Žilina, vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v spojení s porušením čl. 2 ods. 2 a čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 86/2006 a jeho listom č. 1 SprS 490/2015 z 11. decembra 2015 a listom č. 16 C 86/06-39C z 24. novembra 2015 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDAKOVANÉ] o d m i e t a ako neprípustnú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 10. februára 2016 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“) vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných

slobôd (ďalej len „dohovor“) v spojení s porušením čl. 2 ods. 2 a čl. 12 ods. 1 ústavy a čl. 14 dohovoru postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 86/2006 a jeho listom č. 1 SprS 490/2015 z 11. decembra 2015 a listom č. 16 C 86/06-39C z 24. novembra 2015.

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že na okresnom súde sa pod sp. zn. 16 C 86/2006 vedie konanie o ochranu osobnosti, v ktorom je sťažovateľka žalovanou. Sťažovateľka a jej právny zástupca na pojednávaní, ktoré sa konalo na okresnom súde, podali námietky zaujatosti na zákonného sudcu. Následne tieto špecifikovali v písomnom podaní „*Návrh na vylúčenie sudcu*“ zo 16. novembra 2015.

2.1 Zákonný sudca listom č. 16 C 86/06-39C z 24. novembra 2015 označeným ako „*Upovedomenie o posúdení a spôsobe vybavenia podania právneho zástupcu odporkyne zo dňa 16.11.2015...*“ posúdil návrh na vylúčenie sudcu ako časť podania obsahujúcu námietky, ktoré nie sú dôvodom na vylúčenie sudcu. V uvedenom liste uviedol: „... časť podania obsahujúcu návrh na vylúčenie sudcu posúdil ako obsahujúcu výlučne dôvody týkajúce sa postupu sudcu v konaní, ktoré nie sú dôvodom na vylúčenie sudcu a súd preto na takéto dôvody neprihliada a nadriadenému súdu vec nepredkladá (§ 15a ods. 5 v spojení s § 14 ods.3 OSP).“

2.2 Na ďalšiu časť návrhu obsahujúcu ďalšie skutočnosti odpovedala podpredsedníčka okresného súdu listom č. 1 SprS 490/2015 z 11. decembra 2015. Podpredsedníčka okresného súdu v liste reagovala aj na vznesenú námietku zaujatosti: „*Z podania však vyplýva návrh na vylúčenie zákonného sudcu z prejednávania danej veci, o čom však nerozhoduje predseda tunajšieho súdu, ale postupuje sa v zmysle § 15a O.s.p. a nasl., pričom tento návrh bol podaný aj v danom konaní. Preto vedenie súdu dohliadne, či bol zachovaný postup v zmysle § 15a O.s.p. a nasl.*“

3. Podľa sťažovateľky jej právny zástupca podal 16. novembra 2015 námietku zaujatosti, v ktorej síce odôvodňuje námietku vo väčšej miere s poukazom na procesné veci, zároveň sa ale opiera o rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. Nc 72/2003 z 11. novembra 2003, kde tento súd z prerokovania

a rozhodovania veci vylúčil sudcu z dôvodov opakovaného porušenia procesných práv jednej zo strán sporu. Zákonný sudca uvedenú námietku zaujatosti napriek už uvedenému posúdil 24. novembra 2015 tak, že na ňu nebude prihliadať, pretože uvedené dôvody posúdil tak, že to nie sú dôvody na vylúčenie sudcu, a nadriadenému súdu vec nepredložil (§ 15a ods. 5 v spojení s § 14 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku; ďalej aj „OSP“). Podľa sťažovateľky sa tak okresný súd nezaoberal možným ďalším postupom načrtnutým v skutkovo podobnej veci v konaní vedenom na najvyššom súde sp. zn. Nc 72/2003 napriek tomu, že na túto alternatívu bolo poukázané. Zákonný sudca oznámil právnenému zástupcovi, že námietku zaujatosti berie ako bezpredmetnú, a to aj napriek tomu, že podľa sťažovateľky skutočnosti obsiahnuté v bode 1 jej námietky odôvodňujú námietku zaujatosti vybaviť riadnym spôsobom v súlade s Občianskym súdnym poriadkom a platnou judikatúrou.

3.1 Sťažovateľka zastáva názor, že *„v danom prípade nie je možný riadny ani mimoriadny opravný prostriedok o formálnom rozhodnutí sťažovateľky na vylúčenie zákonného sudcu a že ústavný súd má právomoc v tejto veci konať a posúdiť dôvodnosť tejto sťažnosti. Právo na spravodlivý proces, rovnosť účastníkov konania a právo na nestranný súd nie je“* podľa sťažovateľky *„zúžené len na výsledok konania, t. j. na to, ako súd návrh posúdi a rozhodne o ňom. Na predmetné práva má procesná strana nárok v každom štádiu konania a dostupný opravný prostriedok“*.

3.2 Sťažovateľka v závere poukázala aj na z jej pohľadu ďalšie nedostatky v postupe okresného súdu. Podľa sťažovateľky spôsobom, akým zákonný sudca vedie konanie pred okresným súdom, t. j. že odmieta doručiť zákonom predpísané poučenie o najneskoršom termíne predkladania návrhov na dokazovanie (podľa § 118a ods. 3 OSP), potom otvára protistrane dvere predkladať návrhy na dokazovanie podľa toho, ako sa jej to hodí, a to v tej časti konania, kde Občiansky súdny poriadok už ďalšie návrhy na dokazovanie nepripúšťa. Takto vykonané dokazovanie podľa sťažovateľky už nezmení ani odvolací súd. Práve preto je potrebné zastaviť prostredníctvom ústavného súdu takéto porušovanie práva na spravodlivý súdny proces.

4. Sťažovateľka navrhla vydať tento nález:

„1. Okresný súd Žilina postupom, ktorým rozhodoval o návrhu na vylúčenie zákonného sudcu v konaní, ktoré vedie pod sp. zn. 16C/86/2006 porušil základné právo sťažovateľky [REDAKOVANÉ] na spravodlivé súdne konanie, rovnosť pred zákonom a zákaz diskriminácie zaručené v čl. 2 ods. 2, čl. 12 ods. 1, čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1, čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Okresný súd Žilina postupom a listom zo dňa 24.11.2015, sp. zn.: 16C/86/06-39C, ktorým rozhodol o Návrhu na vylúčenie sudcu v konaní, ktoré je vedené pod sp. zn. 16C/86/2006 porušil základné právo sťažovateľky [REDAKOVANÉ] na spravodlivé súdne konanie, rovnosť pred zákonom a zákaz diskriminácie zaručené v čl. 2 ods. 2, čl. 12 ods. 1, čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1, čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

3. Okresný súd Žilina postupom a listom zo dňa 11.12.2015, číslo: 1SprS/490/2015, ktorým rozhodol o Návrhu na vylúčenie sudcu v konaní, ktoré je vedené pod sp. zn. 16C/86/2006 porušil základné právo sťažovateľky [REDAKOVANÉ] na spravodlivé súdne konanie, rovnosť pred zákonom a zákaz diskriminácie zaručené v čl. 2 ods. 2, čl. 12 ods. 1, čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1, čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

4. Okresný súd Žilina je povinný zákonného sudcu Mgr. Richarda Golisa vylúčiť zo súdneho konania, ktoré je vedené na jeho súde pod sp. zn.: 16C/86/2006.

5. [REDAKOVANÉ], priznáva finančné zadosťučinenie vo výške 2000,-EUR, ktoré je Okresný súd v Žilina povinný jej vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

6. Právnemu zástupcovi sťažovateľky priznáva náhradu trov právneho zastúpenia....“

II.

5. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho

sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Podľa § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde sťažnosť nie je prípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na ktorých použitie je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov.

III.

K namietanému porušeniu čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru v spojení s čl. 2 ods. 2 a čl. 12 ods. 1 ústavy a čl. 14 dohovoru

6. Ústavný súd vo svojej judikatúre opakovane prezentuje právny názor, podľa ktorého pri rozhodovaní orgánov verejnej moci (t. j. aj súdov) o právach a povinnostiach fyzických osôb a právnických osôb v konkrétnom právom upravenom procese je nevyhnutné akcentovať princípy demokratického právneho štátu formujúce každé konanie. Tieto princípy nachádzame v ústave v čl. 46 a nasl. (právo na súdnu a inú právnu ochranu), ako aj v čl. 6 ods. 1 dohovoru (právo na spravodlivý proces).

6.1 Článok 46 ods. 1 ústavy je primárnou ústavnou bázou pre zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany, a tým aj „bránou“ do ústavnej úpravy jednotlivých aspektov práva na súdnu a inú právnu ochranu zakotvených v čl. 46 až čl. 50 ústavy (porov. I. ÚS 117/05). Podľa stálej judikatúry ústavného súdu je účelom práva na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy), ako aj práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 dohovoru) zaručiť každému prístup k súdu, čomu

zodpovedá povinnosť všeobecného súdu viazaného procesnoprávnymi a hmotnoprávnymi predpismi, dodržiavanie ktorých je garanciou práva na súdnu ochranu, vo veci konať a rozhodnúť (porov. II. ÚS 88/01). Súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom účastníka konania, je však povinný na zákonom predpokladané a umožnené procesné úkony účastníka primeraným, zrozumiteľným a ústavne akceptovateľným spôsobom reagovať v súlade s platným procesným právom (porov. v tomto zmysle IV. ÚS 252/04, IV. ÚS 329/04, IV. ÚS 340/04, III. ÚS 32/07), najmä s ustanovením § 157 ods. 2 OSP, v ktorom sú upravené náležitosti odôvodnenia rozsudku.

6.2 Zároveň je však potrebné mať na pamäti, že ústavný súd je súdnym orgánom ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy). Túto ochranu poskytuje aj základným právam účastníkov v konaní o ich veci pred súdmi (všeobecnými) alebo pred inými orgánmi Slovenskej republiky v prípadoch ustanovených zákonom. Tieto práva vyplývajú z ústavno-procesných princípov konania pred uvedenými orgánmi (čl. 46 až čl. 50 ústavy) a patrí medzi ne aj právo každého na rozhodnutie jeho veci tým sudcom, ktorého určuje zákon.

6.3 Základné právo na prerokovanie a rozhodnutie veci nestranným súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je v Občianskom súdnom poriadku garantované aj prostredníctvom vylúčenia sudcu z jej ďalšieho prejednávania a rozhodnutia pre zaujatosť (§ 14 až § 16 OSP).

6.4 Obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy však nie je povinnosť súdu vyhovieť návrhu oprávnených osôb a vylúčiť označeného sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Jeho obsahom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby a rozhodnúť o ňom.

6.5 Na účely čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s § 14 až § 16 OSP pod vylúčeným sudcom treba rozumieť nielen sudcu, ktorý bol skutočne vylúčený na základe rozhodnutia krajského súdu, ktorý rozhodoval o námietke zaujatosti, ale aj sudcu, ktorý vylúčeným mal byť na základe objektívneho posúdenia jeho pomeru k veci alebo k účastníkom konania alebo k ich zástupcom (porov. IV. ÚS 26/04).

6.6 Na tomto mieste ústavný súd odkazuje (a plne sa stotožňuje) na uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 4 M Cdo 17/2009 z 29. októbra 2009, podľa ktorého *„je rozhodovanie vylúčeným sudcom takou vadou konania, ku ktorej odvolací i dovolací súd, v rámci preskúmavania zákonnosti celého konania na základe podaného riadneho alebo mimoriadneho opravného prostriedku, je povinný prihliadať z úradnej moci (§ 212 ods. 3 a § 242 ods. 1 veta druhá O.s.p.), a ktorá je dôvodom kasačného rozhodnutia. O takúto vadu ide bez ohľadu na to, či o vylúčení sudcu bolo alebo nebolo rozhodované nadriadeným súdom podľa § 16 ods. 1 O.s.p. a bez ohľadu na to, že takýmto prípadným rozhodnutím sudca z prejednávania a rozhodovania veci vylúčený nebol. Inštitút vylúčenia sudcu je totiž objektívnou procesnou kategóriou a tým aj zásadne nezávislou na rozhodovaní podľa uvedeného ustanovenia. Niet žiadnej vecnej ani procesnej prekážky, aby v odvolacom alebo v dovolacom konaní nemohla byť otázka vylúčenia sudcu otvorená nanovo a prípadne aj inak zodpovedaná, a to bez ohľadu na to, aké skutkové dôvody boli skôr namietané alebo hodnotené.“*

6.7 Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje aj na rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 153/96 z 21. augusta 1997 a sp. zn. 6 Cdo 210/2010 z 20. apríla 2011, v ktorých sa *inter alia* uvádza: *„Neexistencia žiadneho rozhodnutia alebo existencia právoplatného rozhodnutia nadriadeného súdu o tom, že sudca je alebo nie je vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci, nebráni dovolaciemu súdu pri skúmaní podmienok prípustnosti dovolania v zmysle ustanovenia § 237 písm. g) OSP posúdiť túto otázku samostatne a prípadne i inak, než ju posúdil nadriadený súd súdu procesnému, ktorý vo veci rozhodoval, ak v námietke boli uvedené nové skutočnosti.“* Ústavný súd preto zastáva názor, že v posudzovaných veciach sťažovateľky sú sťažnosti podané predčasne, a preto sú neprípustné.

6.8 Z dosiaľ uvedeného vyplýva, že podľa platnej právnej úpravy konania pred všeobecnými súdmi a judikatúry všeobecného súdnictva sú ich závažné procesné pochybenia (vrátane porušenia základných práv podľa čl. 46 a nasl. ústavy) dôvodom na podanie odvolania (§ 201 a nasl. OSP), príp. (za splnenia zákonom ustanovených podmienok) aj na podanie dovolania [§ 237 písm. g) OSP (pozri napr. II. ÚS 595/2013, IV. ÚS 26/04, ale aj *mutatis mutandis* II. ÚS 130/02, IV. ÚS 31/03)].

6.9 V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na svoje rozhodnutia, podľa ktorých všeobecné súdy sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie základných práv a slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám zaručuje, preto je možnosť intervencie zo strany ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak ochranu neposkytujú všeobecné súdy (porov. mutatis mutandis I. ÚS 9/00, II. ÚS 592/2013, III. ÚS 375/2010, IV. ÚS 26/04). Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany svojich základných práv alebo slobôd môže domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným (všeobecným) súdom, musí takúto sťažnosť odmietnuť pre neprípustnosť (porov. § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde; ďalej porov. aj mutatis mutandis I. ÚS 22/03, II. ÚS 349/08, II. ÚS 421/2013, III. ÚS 152/03, IV. ÚS 177/05). Za situácie, ak právny poriadok pripúšťa iné možnosti nápravy uplatnením riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov podľa Občianskeho súdneho poriadku, nemožno sa domáhať ochrany svojich práv v konaní pred ústavným súdom.

7. Pokiaľ podľa názoru sťažovateľky okresný súd [ako aj nadriadený (krajský) súd v prípade, ak by mu bola vec predložená na rozhodnutie] nepostupoval zákonným spôsobom a vo veci samej tak rozhoduje sudca, ktorý mal byť podľa objektívneho posúdenia jeho pomeru k veci alebo k účastníkom konania alebo k ich zástupcom z ďalšej účasti na prerokovaní veci a rozhodovaní vylúčený, potom sa jej sťažnosť podaná ústavnému súdu javí ako predčasná, keďže v ďalšom konaní v merite veci pred všeobecnými súdmi môže sťažovateľka postupovať už uvedeným spôsobom a domáhať sa ochrany svojich práv podaním odvolania proti rozhodnutiu prvostupňového súdu, prípadne dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu. V tomto prípade teda existuje „iný súd“, a to krajský súd, resp. najvyšší súd, povolaný na poskytnutie ochrany základným právam sťažovateľky. V tejto súvislosti odkazuje ústavný súd na identické závery, ktoré vyslovil v obdobnej veci už v uznesení sp. zn. II. ÚS 342/2014 z 24. júna 2014.

7.1 Ústava ani zákon o ústavnom súde nepripúšťajú, aby účastník konania domáhajúci sa ochrany svojich základných práv sám rozhodol o tom, či sa jej bude domáhať v konaní pred všeobecnými súdmi alebo ústavným súdom. Naopak, z čl. 127 ods. 1 ústavy

zjavne vyplýva, že pred podaním sťažnosti ústavnému súdu musí účastník konania vyčerpať všetky riadne i mimoriadne opravné prostriedky, resp. iné prostriedky nápravy, ktoré sú mu dostupné v konaní pred všeobecnými súdmi.

7.2 Ústavný súd vzhľadom na uvedené sťažnosť sťažovateľky pri jej predbežnom prerokovaní odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde pre neprípustnosť.

K ďalším námietkam sťažovateľky

8. Ústavný súd na poli *obiter dicta* a nad rámec petitu sťažnosti (v ktorom sa sťažovateľka domáha vyslovenia porušenia ústavných práv iba v spojitosti s nevybavením jej návrhu na vylúčenie sudcu) zareaguje aj na sťažovateľkou vznesené námietky proti postupu okresného súdu. Pokiaľ sa sťažovateľka domnieva, že postupom zákonného sudcu v konaní dochádza k pochybeniam takého charakteru, ktoré by mohli v konečnom dôsledku (v merite veci) potenciálne znamenať odňatie možnosti konať pred súdom alebo porušenie práva na obhajobu, ide o pochybenie súdu, ktorým možno odôvodniť odvolanie proti meritórnemu rozhodnutiu súdu prvého stupňa [napr. § 205 ods. 2 písm. a) v spojení s § 221 ods. 1 písm. f) OSP], a je rovnako dovolacím dôvodom [napr. § 237 ods. 1 písm. f) OSP].

8.1 Aj v tomto prípade teda existuje „iný súd“, a to krajský súd, resp. najvyšší súd, povolaný na poskytnutie ochrany základným právam sťažovateľky. Preto by bolo nevyhnutné (v prípade, ak by petit sťažnosti smeroval aj k týmto námietkam sťažovateľky) aj v tejto časti sťažnosť odmietnuť podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde pre neprípustnosť.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. marca 2016